

Guia docent

210178 - MN - Mestres Nòrdics

Última modificació: 29/06/2024

Unitat responsable: Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona
Unitat que imparteix: 735 - PA - Departament de Projectes Arquitectònics.

Titulació: GRAU EN ESTUDIS D'ARQUITECTURA (Pla 2014). (Assignatura optativa).

Curs: 2024 **Crèdits ECTS:** 5.0 **Idiomes:** Castellà

PROFESSORAT

Professorat responsable: JAIME JOSE FERRER FORES

Altres: Primer quadrimestre:
JAIME JOSE FERRER FORES - 1STI

REQUISITS

Haver superat Projectes I i II.

COMPETÈNCIES DE LA TITULACIÓ A LES QUALS CONTRIBUEIX L'ASSIGNATURA

Específiques:

15. Aptitud per aplicar els coneixements gràfics a la representació d'espais i objectes (T).
16. Aptitud per valorar les obres.
17. Capacitat per exercir la crítica arquitectònica.
18. Coneixement adequat de les teories generals de la forma, la composició i els tipus arquitectònics.
19. Coneixement adequat de les tradicions arquitectòniques, urbanístiques i paisatgístiques de la cultura occidental, així com els seus fonaments tècnics, climàtics, econòmics, socials i ideològics.

Genèriques:

6. Conèixer el paper de les belles arts com a factor que pot influir en la qualitat de la concepció arquitectònica.
7. Conèixer la història i les teories de l'arquitectura, així com les arts, tecnologies i ciències humanes relacionades amb aquesta.
8. Comprendre els problemes de la concepció estructural, de construcció i d'enginyeria vinculats amb els projectes d'edificis així com les tècniques de resolució d'aquests.
9. Conèixer els problemes físics, les diferents tecnologies i la funció dels edificis de forma que aquests tinguin condicions internes de comoditat i protecció dels factors climàtics.

Transversals:

10. Comunicació oral i escrita: Comunicar-se de forma oral i escrita amb altres persones sobre els resultats de l'aprenentatge, de l'elaboració del pensament i de la presa de decisions; participar en debats sobre temes de la pròpia especialitat.
11. Emprenedoria i innovació: Conèixer i comprendre l'organització d'una empresa i les ciències que marquen la seva activitat; capacitat per comprendre les regles laborals i les relacions entre la planificació, les estratègies industrials i comercials, la qualitat i el benefici.
12. Sostenibilitat i compromís social: Conèixer i comprendre la complexitat dels fenòmens econòmics i socials típics de la societat del benestar; capacitat per relacionar el benestar amb la globalització i la sostenibilitat; habilitat per usar de forma equilibrada i compatible la tècnica, la tecnologia, l'economia i la sostenibilitat.
13. Treball en equip: Ser capaç de treballar com a membre d'un equip, ja sigui com un membre més o realitzant tasques de direcció amb la finalitat de contribuir a desenvolupar projectes amb pragmatisme i sentit de la responsabilitat, assumint compromisos que tinguin en compte els recursos disponibles.
14. Ús solvent dels recursos de la informació: Gestionar l'adquisició, l'estructuració, l'anàlisi i la visualització de dades i informació de l'àmbit d'especialitat, i valorar de forma crítica els resultats d'aquesta gestió.

Bàsiques:

1. Que els estudiants hagin demostrat tenir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que derivi de l'educació secundària general, i normalment es troba a un nivell que, si bé es recolza en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda del seu camp d'estudi.
2. Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posterior amb un grau alt d'autonomia.
3. Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
4. Que els estudiants sàpiguin aplicar els seus coneixements a la seva feina o vocació d'una forma professional i tinguin les competències que es poden demostrar per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins la seva àrea d'estudi.
5. Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.

METODOLOGIES DOCENTS

Activitats presencials: Hores/setmana:

Classe expositiva participativa 1,5

Estudi de casos 2

Seminaris/tallers 0,5

Activitats no presencials:

Treball autònom 70 hores/semestre

OBJECTIUS D'APRENTATGE DE L'ASSIGNATURA

Es pretén aproximar els estudiants al coneixement arquitectònic a través de les obres modèliques de l'arquitectura nòrdica que li permetin reflexionar i servir d'ajuda en el procés del projecte, i que li vagin dotant, al temps, de la capacitat crítica necessària per desenvolupar el projecte arquitectònic en el transcurs dels estudis. El lloc, la llum i els materials, el refinament constructiu, la integritat material i la simplicitat geomètrica estableixen una combinació de rigor i sensibilitat que caracteritza l'obra dels mestres nòrdics i centra el contingut de l'assignatura. El curs, de caràcter teòric i pràctic, inclou una articulació dinàmica entre les classes documentals, els seminaris d'investigació desenvolupats entorn del cicle de conferències i el treball tutelat dels estudiants i les presentacions públiques dels resultats.

HORES TOTALES DE DEDICACIÓ DE L'ESTUDIANTAT

Tipus	Hores	Percentatge
Hores grup gran	50,0	40.00
Hores aprenentatge autònom	75,0	60.00

Dedicació total: 125 h

CONTINGUTS

Continguts

Descripció:

Els primers mestres. Del Romanticisme al Classicisme nòrdic. Eliel Saarinen, Ragnar Östberg i Carl Petersen. Durant els anys de la Gran Guerra, als països nòrdics l'arquitectura s'orienta cap a l'edat d'or del classicisme i inaugura amb el Classicisme nòrdic un nou període universal i igualitari que abandona el Nacionalisme Romàntic i l'eclecticisme estilístic del segle XIX.

Funcionalisme nòrdic. Alvar Aalto, Erik Bryggman, Vilhelm Lauritzen, Sven Markelius, Mogens Lassen i Arne Korsmo. L'oclusió del neoclassicisme monumental que es distancia de la democràcia igualitària i la crítica fervent provoquen una reacció contra el neoclassicisme dominant i una renovació formal com a vehicle d'una utopia social. L'optimisme tecnològic i el fervor avantguardista forgen un llenguatge formal abstracte i utòpic que pretén conformar la nova societat emergent i que es manifesta

en l'Exposició d'Estocolm de 1930.

Empirisme nòrdic. Erik Gunnar Asplund, Kay Fisker, Arne Jacobsen. La continuïtat crítica amb els postulats moderns i la influent arquitectura d'Asplund susciten una síntesi de classicisme, modernitat i context que determina la trajectòria dels mestres nòrdics.

Mestres nòrdics. Alvar Aalto, Arne Jacobsen, Sigurd Lewerentz, Jørn Utzon. Davant la coherència del seu llenguatge formal, el desenvolupament genèric de l'estil internacional, s'enriqueix en el detall rigorós i en l'execució artesanal on es concilia el paradigma de la modernitat amb la tradició material.

Modernitat nòrdica. Sverre Fehn, Reima Pietilä, Heikki Siren, Vilhelm Wohlert, Arne Ervi, Arno Ruusuvuori i Ralph Erskine. Extret dels postulats moderns, la fluïdesa interior, la planta lliure i la projecció de l'habitable sobre el medi continu arriba en la reiteració estructural i en l'eloqüència constructiva, l'expressió material, la textura vibrant i l'experiència tàctil d'una modernitat que flueix sobre la tradició artesanal i l'herència cultural.

Tradició moderna. Karen & Ebbe Clemmensen, Inger i Johannes Exner, Erik Christian Sørensen, Léonie Geisendorf, Aarno Ruusuvuori, Lund Slaatto. La reinterpretació nòrdica del brutalisme i l'estructuralisme caracteritza la dècada dels seixanta i setanta, combinant el rigor geomètric de la forma oberta, amb els avenços tecnològics i la incipient industrialització de la construcció. La plasticitat rítmica de Juha Leiviskä també il·lustra la diversitat estilística dels nous epígons de la modernitat nòrdica.

Arquitectura contemporània. La influència dels grans mestres escandinaus continua en l'obra de Johan Celsing o Tham & Videgård a Suècia; Lundgaard & Tranberg, Dorte Mandrup, Praksis Arkitekter a Dinamarca; Jarmund / Vigsnaes, Jensen i Skodvin, Carl Viggo Hølmekbakk o Mathey Kula Arkitekter a Noruega o Heikkinen i Komonen, Lahdelma i Mahlamäki a Finlàndia i sorgeixen noves pràctiques que responen a les repercussions de l'emergència ambiental i el reciclatge de Lendager o la reinterpretació de l'espai urbà SLA i la dilatada experiència en el cooperativisme de Vandkunsten.

Teories. En l'ambient nòrdic, la reflexió teòrica estableix la conceptualització harmònica del cànon 60 d'Aulis Blomstedt i estableix els fonaments essencials de l'experiència de l'arquitectura de Steen Eiler Rasmussen i fonamenta la prosa fenomenològica del noruec Christian Christian Norberg-Schulz i el corpus teòric de Juhani Pallasmaa, transitant per la prosa de Reima Pietilä a Le Carré Bleu o l'urbanisme humanístic de Jan Gehl a La humanització de l'espai urbà.

Influència en l'arquitectura espanyola. Josep Maria Sostres, Francesc Mitjans, MBM, Miguel Fisac, Francisco Javier Sáenz de Oíza. L'arquitectura nòrdica constitueix una referència constant en l'arquitectura espanyola. Els primers anys, les ressenyes i rutes internacionals van permetre als protagonistes de la segona generació apropiarse als models nòrdics que influeixen en el realisme i l'empirisme dels materials i en la reivindicació de la tradició. La influència nòrdica s'estén a l'obra d'arquitectes contemporanis com Rafael Moneo, Víctor López Coteló, Javier García Solera, Cruz y Ortiz, Julio i Alberto Grijalba, Nieto Sobejano o Mansilla + Tuñón, on es reinterpreten els principis d'Arne Jacobsen o Jørn Utzon.

Objectius específics:

Les darreres edicions del curs han propiciat un estudi de l'obra dels mestres nòrdics, recuperant el llegat de les obres i projectes dels grans mestres i també d'altres arquitectes arquitectònics menys coneguts, tractant de conèixer millor les arrels de cada territori i les seves especificitats compartides. S'analitzen les obres dels primers mestres, des del romanticisme fins al classicisme nòrdic, d'Elie Saarinen, Ragnar Östberg, Carl Petersen i Erik Gunnar Asplund; del funcionalisme nòrdic amb Alvar Aalto, Erik Bryggman, Vilhelm Lauritzen, Sven Markelius, Mogens Lassen i Arne Korsmo a una etapa de l'empirisme nòrdic en les obres d'Erik Gunnar Asplund, Kay Fisker, Arne Jacobsen per culminar amb les grans obres de la modernitat d'Alvar Aalto, Arne Jacobsen, Sigurd Lewerentz, Jørn Utzon i tota la saga dels grans mestres com Sverre Fehn, Reima Pietilä, Heikki Siren, Vilhelm Wohlert, Arne Ervi, Peter Celsing, Arno Ruusuvuori, Inger i Johannes Exner o Ralph Erskine, entre d'altres.

Activitats vinculades:

Cicle de conferències Mestres Nòrdics

Competències relacionades:

EAB1. Aptitud per aplicar els coneixements gràfics a la representació d'espais i objectes (T).

ET5. Aptitud per valorar les obres.

EP9. Capacitat per exercir la crítica arquitectònica.

EP15. Coneixement adequat de les teories generals de la forma, la composició i els tipus arquitectònics.

EP20. Coneixement adequat de les tradicions arquitectòniques, urbanístiques i paisatgístiques de la cultura occidental, així com els seus fonaments tècnics, climàtics, econòmics, socials i ideològics.

Dedicació: 125h

Grup gran/Teoria: 55h

Aprenentatge autònom: 70h

SISTEMA DE QUALIFICACIÓ

Avaluació Continuada (%) Avaluació Final (%)

Presentacions orals 40% 20%

Treballs i exercicis en grup 40% 40%

Avaluació de projectes 20% 40%

Avaluació continuada

L'avaluació continuada es farà a partir del treball que desenvoluparà l'estudiantat durant el curs, mitjançant el lliurament de treballs o la realització de proves escrites i/o orals, segons els criteris i calendari que s'estableixin.

Avaluació final

Si l'avaluació continuada no és positiva es podrà realitzar una segona avaluació que consistirà en una prova final de caràcter global en el format que s'estableixi d'acord amb el criteri del professorat responsable (prova escrita o oral i/o lliurament de treballs).

NORMES PER A LA REALITZACIÓ DE LES PROVES.

El treball de curs consistirà en l'estudi i l'anàlisi d'exemples concrets que explorin l'essència de la modernitat nòrdica.

El curs és necessàriament presencial i es fixa una assistència del 80% per a l'avaluació continuada.

L'avaluació serà adequada als objectius, es valorarà el grau de comprensió i desenvolupament, la fluïdesa en l'ús bibliogràfic i la capacitat analítica i relacional plantejada en el treball d'anàlisi de l'objecte d'estudi.

BIBLIOGRAFIA

Bàsica:

- Nordic architects write: a documentary anthology. New York, N.Y.: Routledge, 2008. ISBN 9780415463515.
- Danish architecture since 1754. Copenhagen: Danish Architectural Press, 2007. ISBN 9788774073796.
- Sweden: 20th-century architecture. Munich; New York: Prestel, 1998. ISBN 3791319361.
- Malcolm, Q. Finnish architecture and the modernist tradition. London: E&FN Spon, 1995. ISBN 0419195203.
- Clasicismo nórdico: 1910-1930. Madrid: Ministerio de Obras Públicas y Urbanismo, 1983. ISBN 8474332664.
- Faber, T. Nueva arquitectura danesa. Barcelona: Gustavo Gili, 1968.
- Harlang, C. Espacios nórdicos = Nordic spaces. Barcelona: Elisava, 2001. ISBN 8493130877.
- Norri, Marja-Riitta; Paatero, Kristiina. Rakennettu puusta = Timber construction in Finland : Suomen Rakennustaitteen Museo = Museum of Finnish Architecture. Helsinki: Museum of Finnish Architecture, cop. 1996. ISBN 9519229914.
- Monies, Finn; Rogind, Bent; Hiort, Esbjørn. Contemporary Danish architecture : 1958. København: Arkitektens Forlag, cop. 1958.
- Norberg-Schulz, Christian. Modern Norwegian architecture. Oslo: Norwegian University Press, 1986. ISBN 8200076962.
- Lund, Nils-Ole. Nordic architecture. Copenhagen: Danish Architectural Press, 2008. ISBN 9788774072584.
- Gehl, Jan. La Humanización del espacio urbano : la vida social entre los edificios. Barcelona: Reverté, 2006. ISBN 9788429121094.

Complementària:

- 60 små huse : dansk arkitektur 1915-2023 = 60 small houses : Danish architecture 1915-2023. Algreen-Petersen, Albert; Keiding, Martin. Copenhagen: Arkitekten Books, 2023. ISBN 9788797420812.
- Alvar Aalto. Basel [etc.]: Birkhäuser, 1963-1978. ISBN 3764355174.
- Ahlin, J. Sigurd Lewerentz, architect: 1885-1975. Stockholm: Byggeförlaget, 1987. ISBN 9185194719.
- Bryggman, E. Erik Bryggman, 1891-1955: arkkitehti = arkitekt = architect. Helsinki: Museum of Finnish Architecture, 1991. ISBN 9519229701.
- Constant, C. The Woodland cemetery: toward a spiritual landscape: Erik Gunnar Asplund and Sigurd. Stockholm: Byggeförlaget, 1994. ISBN 9179880606.
- Faber, T. Arne Jacobsen. Milano: Edizioni di Comunità, 1964.

- Ferrer, Jaime J. Jørn Utzon: obras y proyectos = works and projects. Barcelona: Gustavo Gili, 2006. ISBN 9788425220609.
- García Ríos, I. Alvar Aalto y Erik Bryggman: la aparición del funcionalismo en Finlandia. Madrid: Instituto Iberoamericano de Finlandia, 1998. ISBN 8460579417.
- Jørgensen, Lisbet B. Mogens Lassen: arkitekten: en biografi. København: Arkitektens Forlag, 1989. ISBN 8774070894.
- Korsmo, A. Arne Korsmo - Knut Knutsen: due maestri del Nord. Roma: Officina, 1999.
- Lauritzen, V. Vilhelm Lauritzen: en moderne arkitekt. [S.l.]: Bergiafonden Aristo, 1994. ISBN 8798510304.
- López-Peláez, José M. La Arquitectura de Gunnar Asplund. Barcelona: Fundación Caja de Arquitectos, 2002. ISBN 8493254223.
- Rudberg, E. Sven Markelius: architect. Stockholm: Arkitektur, 1989. ISBN 9186050249.
- Schildt, G. Alvar Aalto: the early years. New York: Rizzoli, 1984. ISBN 084780531X.
- Skriver, Poul E. Arne Jacobsen: a Danish architect. Copenhagen: Danish Ministry of Forg. Aff., 1971.
- Solaguren-Beascoa, F. Arne Jacobsen. S.l.: Gustavo Gili, 2005. ISBN 7538144390.
- Weston, R. Utzon: inspiration, vision, architecture. Hellerup: Blondal, 2002. ISBN 9788791567209.
- Wrede, S. La Arquitectura de Erik Gunnar Asplund. Madrid: Júcar, 1992. ISBN 8433470353.
- Solaguren-Beascoa, F. Arne Jacobsen : aproximación a la obra completa 1950-1971. Barcelona: Fundación Caja de Arquitectos, 2001. ISBN 8493138878.
- Solaguren-Beascoa, F. Arne Jacobsen: aproximación a la obra completa 1926-1949. Barcelona: Fundación Caja de Arquitectos, 2001. ISBN 8493138843.
- Schildt, G. Alvar Aalto: the decisive years. New York: Rizzoli, 1986. ISBN 0847807118.
- Tegnestuen Vandkunsten; Davey, Peter; Nielsen, Søren; Caldenby, Oles. Vandkunsten: nye arbejder = recent works. København: Arkitektens Forlag, 2008. ISBN 9788774073925.
- Davey, Peter; Hultin, Olof; Stannow, Matilda. The Architecture of Ralph Erskine. Stockholm: Arkitektur Förlag; Arkitekturmuseet, 2008. ISBN 9789186050740.
- Cesling, Johan; Wang, Wilfried; Caldenby, Claes; Marinescu, Ioana; Johnston, Pamela. Johan Celsing : buildings, texts. 2021. ISBN 9783038601708.
- Lewerentz, Sigurd; Andersson, Mikael; Long, Kieran; Örn, Johan; Paterson, Anna. Sigurd Lewerentz : architect of death and life. ©2021. ISBN 9783038602323.
- Reiulf Ramstad arkitekter; Brorman Jensen, Boris. Contours & horizons : Reiulf Ramstad Architects. Berlin: Hatje/Cantz, 2018. ISBN 9783775744041.
- Laaksonen, Mikko. Pekka Pitkänen : concrete modernism in Finland. Berlin: DOM publishers, 2021. ISBN 9783869227443.
- Søberg, Martin. Kay Fisker : works and ideas in danish modern architecture. London: Bloomsbury Visual Arts, 2021. ISBN 9781350068193.
- Clancy, Andrew, Moore, Colm. Kay Fisker : Danish Functionalism and block-based housing. London: Lund Humphries, 2022. ISBN 9781848224056.
- Tostrup, Elisabeth. Norwegian wood : the thoughtful architecture of Wenche Selmer. New York: Princeton Architectural Press, 2006. ISBN 9781568985930.
- Lund, Nils-Ole. Bygmesteren C.F. Møller. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 1998. ISBN 8772887133.
- Sacriste, Eduardo. Huellas de edificios : una colección de plantas de edificios dibujadas en la misma escala. Buenos Aires: EUDEBA, 1962.

RECURSOS

Enllaç web:

- Maestros nórdicos. <http://maestrosnordicos.wordpress.com/> - Intranet Docent. <https://atenea.upc.edu/moodle/login/index>

Altres recursos:

Els materials i documents de l'assignatura poden estar redactats indistintament en qualsevol dels idiomes d'impartició.